

Foto 1. Prenten van wasbeerhond. Het 3-lobbige 'wolkje' in het middenvoetkussen is hier goed te zien. Foto Annemarie van Diepenbeek

Prenten van wasbeerhond, vos en hond

Hints voor herkenning

Momenteel loopt er een onderzoek naar het voorkomen en de verspreiding van de wasbeerhond in Nederland. Hierbij kan het herkennen van pootafdrukken een welkome aanvulling zijn op het werk met cameravallen. In de praktijk is het onderscheid met de prenten van een vos of een kleine hond niet altijd even makkelijk. In dit artikel geven we een paar handreikingen voor het herkennen van prenten. Een digitale voorpublicatie van dit artikel verscheen in januari 2017.

Aaldrik Pot, Annemarie van Diepenbeek, Jaap Mulder en René Nauta

Vergroten van kennis Het gebruik van diersporen in ecologisch onderzoek kent in Nederland (nog) geen grote groep aanhangers. Meestal worden sporenwaarnemingen als onbetrouwbaar of niet te beoordelen gekwalificeerd. Dit is begrijpelijk omdat de kennis hierover grotendeels berust op aannames, en niet op verifieerbare

feiten. We denken echter dat door het bestuderen van voetzolen van (dode) dieren en het nauwkeurig vastleggen en bestuderen van zekere sporen, waarbij het dier in kwestie is gezien, die betrouwbaarheid en de kennis kan worden vergroot. In Nederland is slechts een handvol mensen echt intensief bezig met het systematisch ver-

groten van die kennis. Het is arbeidsintensief en vraagt doorzettingsvermogen en discipline. En daarnaast is het lastig om de details voor een breder publiek toegankelijk te maken.

Dat het herkennen van de prenten van grote waarde kan zijn, blijkt uit een project met cameravallen in Noordwest-Drenthe.

In een sporenbed van modder stonden meerdere keren duidelijke prenten, maar een cameraval die hier opgesteld stond registreerde (om wat voor reden dan ook) in het geheel geen passerende dieren. De prenten in dit sporenbed waren zo duidelijk dat vastgesteld kon worden dat ze van wasbeerhond waren (foto 7).

Jaap Mulder voert momenteel, samen met het onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga en de Zoogdierverseniging, onderzoek uit naar de verspreiding van de wasbeerhond. Hierin komt ook de volgende vraag weer naar boven: hoe onderscheid ik de prenten van een wasbeerhond van die van een vos of een kleine hond? Annemarie van Diepenbeek geeft in haar *Veldgids Diersporen* een paar goede handreikingen. Maar daarop zijn een paar bruikbare aanvullingen te geven.

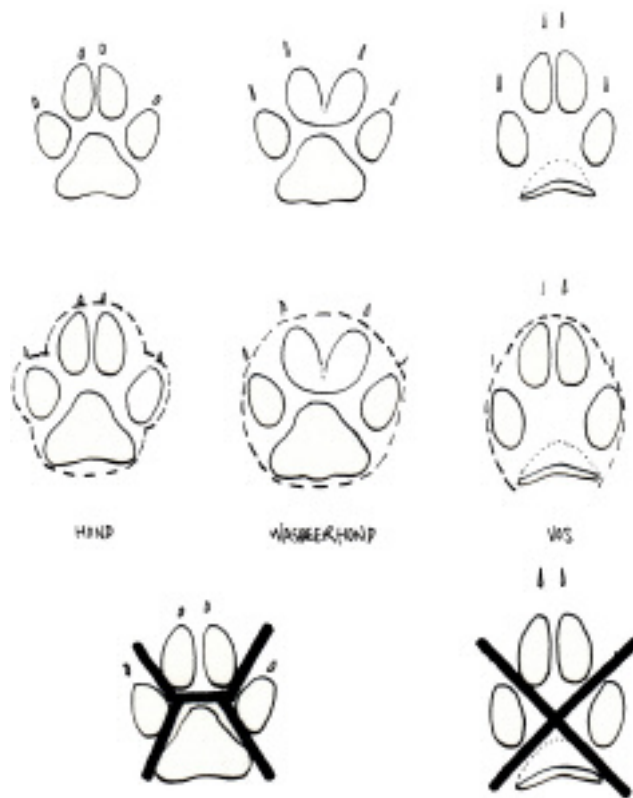
Na het bekijken van honderden prenten van vossen en enkele tientallen prenten van wasbeerhonden komen we tot een aantal verschillen. We realiseren ons dat wij bij de meeste prenten het dier dat het spoor gemaakt heeft niet hebben gezien. Op basis van de morfologie van de voeten van de soorten, de waarnemingen waarbij het dier dat de prenten achterliet ook ter plaatse gezien werd, en bestuderen van vossensporen in gebieden waar wasbeerhond ontbreekt (bijvoorbeeld op bergpassen) geven we hieronder een aantal hints.

Vossenbalkje Het belangrijkste inzicht wat ons betreft is dat er in de prent van een vos, zowel bij de achter- als de voorpoot, in veel gevallen een karakteristiek lijntje is te zien, dat onder dierspoorzoukers inmiddels het vossenbalkje wordt genoemd. Dit is een afdruk van de harde

bolting van het middenvoetkussen. Bij de voorpoot is het duidelijker te zien dan bij de achterpoot. Bij goede omstandigheden in zacht substraat (ondergrond) heeft het lijntje de vorm van een boemerang, waarbij de bolle zijde van de boemerang richting de middelste teenkussens wijst. In minder ideaal substraat (slib, veengrond, los zand) is het balkje niet altijd goed te zien.

Algehele vorm De algehele vorm van een wasbeerhondenprent is duidelijk an-

ders dan die van een vos. Bij een wasbeerhond is de prent van de voorpoot even breed als lang, zo'n 4 tot 4,5 centimeter. De prent van de achterpoot is gemiddeld genomen iets langer dan breed. De prent van een vos is in ideaal substraat meer langgerekt en ovaal en is langer dan breed. Tussen de teenkussens en het middenvoetkussen is bij de vos veel ruimte, bij hond en wasbeerhond is er weinig ruimte. Daardoor kan er tussen de teenkussens en het middenvoetkussen bij een vos een X-vorm getekend worden, bij hond en was-

Figuur 1. Boven: vereenvoudigde weergave van de prenten van vos, hond en wasbeerhond. Midden: globale omtrekvorm prenten. Onder: restvorm prenten. Illustratie René Nauta

Foto 2. Prenten van een wasbeerhond. Hier zijn de lobben in het middenvoetkussen al minder goed te zien. Wit-Rusland, 2016. Foto René Nauta

Foto 3. Prent van een voorvoet en achtervoet van een vos. De indruk van het balkje is hier vooral bij de voorvoet (pijl) goed te zien; bij de achtervoet moet je goed kijken om het te zien. Havelte, 2016. Foto Aaldrik Pot

Foto 4. Prent van een kleine hond. De bovenste tenen staan parallel en de vorm van het middenvoetkussen is iets meer driehoekig of hartvormig in plaats van 3-lobbig. Voor de vergelijking hond-wasbeerhond is het niet als uitsluitend kenmerk te gebruiken. Friesland, 2014. Foto Aaldrik Pot

Foto 5. Aanvullend kenmerk voor het loopspoor van een wasbeerhond is de vaak wat slingerende loopwijze. Foto Annemarie van Diepenbeek

beerhond een H. In ideale gevallen heeft de omtrek van een vossenprent een druppelvorm, een hond een klaverbladvorm en een wasbeerhond een cirkel (figuur 1).

Middenvoetkussen Op het moment dat een vos nog dieper wegzakt in het substraat en niet alleen de voorzijde maar het hele middenvoetkussen afdrukt, is het vossenbalkje niet meer te zien en heeft de afdruk van het kussen meer de vorm van een

driehoek (voorvoet) of is min of meer rond (achtervoet). Bij een wasbeerhond ontbreekt de indruk van het balkje in alle gevallen, en heeft de afdruk van het middenvoetkussen in de voorvoet drie lobben (zie foto 1 en 2); zoals een kind een wolkje tekent. Bij de achterpoot is de vorm meer diffuus cirkelvormig en kan er verwarring ontstaan met een vos. Het middenvoetkussen van een hondenprent is vaak meer omgekeerd hartvormig dan

drielobbig. Maar zoals gezegd is het verschil niet altijd duidelijk, als er al een 'objectief' waarneembaar verschil is.

Teenkussens In veel boeken wordt iets over de vorm van de teenkussens vermeld. Onze ervaring is dat dit bij de prenten in veel substraten geen bruikbaar determinatiekenmerk oplevert.

Bij de wasbeerhond zijn de kussens van de twee middelste tenen (aan zowel voor- als achtervoet) aan de basis vergroeid (zie foto 6), bij de vos en de hond niet. Dat vaak genoemde kenmerk is echter niet altijd goed terug te zien in de prent. Een beetje tricky is, dat bij een prent van een vos in een snellere gang ook soms een samensmelting van de teenkussens van de middelste tenen te zien is.

Bij een wasbeerhond staan de twee middelste tenen bijna altijd in een lichte vorm. Bij vos en hond zie je zo'n spreiding in deze tenen zelden, ze staan meer parallel. Dat zie je ook terug in de nagelindrukken van de middelste tenen bij beide soorten. Vergelijk foto's 2, 3 en 4.

Wasbeerhond versus hond Moeilijker dan het onderscheid tussen de prenten van vos en wasbeerhond is het verschil tussen de prenten van een wasbeerhond en een kleine tot middelgrote hond. De prent van een kleine hond kan verrassend veel lijken op die van een wasbeerhond. Daarbij is het ook nog eens verwarrend dat honden die kleiner zijn dan een wasbeerhond even grote of zelfs grotere prenten achterlaten. Een van de eerste aanwijzingen dat je met een hond te maken hebt en niet met een wasbeerhond of vos, zijn de stompe nagels, veroorzaakt door het lopen op een verharde ondergrond. Vervolgens geven vorm van het middenvoetkussen en de stand van de tenen verdere aanwijzingen.

In de praktijk komt het er op neer dat altijd gezocht moet worden naar een combinatie van aanwijzingen en aanvullende sporen.

Dank aan Peter Twisk voor zijn kritische blik en nuttige aanvullingen op het artikel.

Aldrik Pot is spoorzoeker en natuurschrijver, Annemarie van Diepenbeek is auteur van de Veldgids Diersporen, Jaap Mulder is zelfstandig roefdieronderzoeker en René Nauta is CyberTracker Specialist en illustrator.

Foto 6. Voorvoet van een wasbeerhond. Foto René Nauta

Foto 7. Prent van de voorvoet van een wasbeerhond in sporenbed. De Onlanden, Drenthe, 2016. Foto Aaldrik Pot

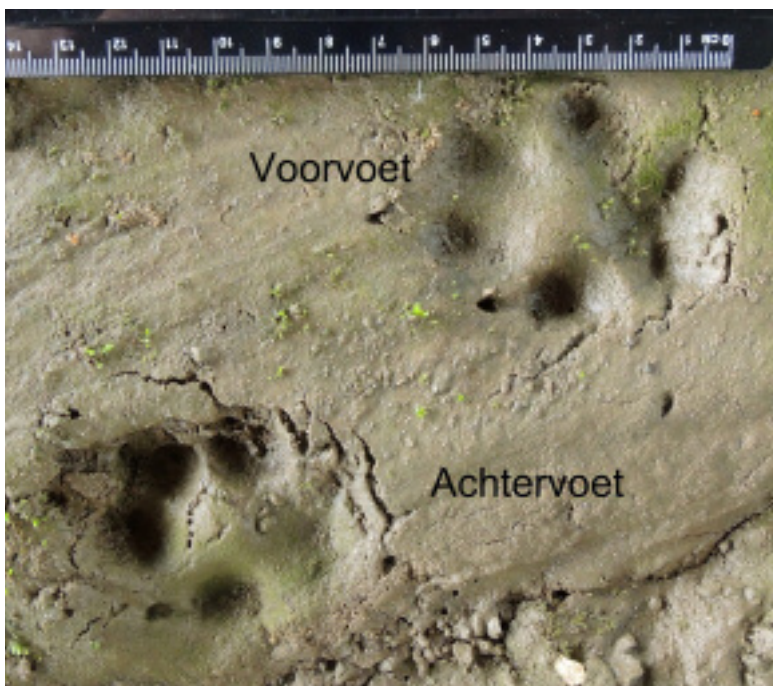

Foto 8. Vossenprenten in nat zand/slik met een diepere indruk. Ook hier zijn de balkjes, zowel bij de voorvoet als bij de achtervoet, te zien. Foto Aaldrik Pot

Alle hints op een rij:

Prent voorpoot Zoek en kijk naar prenten van de voorpoten, daarbij zijn de verschillen het meest prominent. Bij de wasbeerhond is de voorvoet groter en duidelijk meer gespreid dan de achtervoet (zie foto 2).

Algehele indruk 1 Kijk naar de verhouding tussen lengte en breedte. Even breed als lang, dan wasbeerhond of hond.

Algehele indruk 2 Licht het middenvoetkussen duidelijk verder naar achter en is het minder 'omsloten' door de tenen dan bij hond en wasbeerhond: vos. Dit is een kenmerk dat al vanaf ooghoogte goed te zien is, zonder dat er een maatlatje aan te pas komt.

Vossenbalkje Zoek naar het balkje bij de prent van een voorpoot als aanwijzing voor vos.

Middenvoetkussen Indien het balkje afwezig is, kijk naar de vorm van het middenvoetkussen aan de voorpoot. Duidelijk 3-lobbig: wasbeerhond of hond. Is het 3-hoekig: vos.

Teenkussens Kijk naar de stand van de tenen 3 en 4 in de voorpoot. Vergroeiing aan de basis en sterke spreiding: wasbeerhond.

Nagels Kijk naar de indruk van de nagels. Relatief grote indruk van 'botte' nagels: kleine of middelgrote hond. Stand van de nagels parallel: hond of vos. V-vormig: wasbeerhond. Let op: bij honden met een 'knikvoet' kunnen nagelafdrukken helemaal ontbreken.

Loopspoor Het spoor van een wasbeerhond is in de regel minder gesnoerd (dus wat 'wijdbeniger') dan dat van een vos. Een ietwat slingerend verloop van het spoor kan bij twijfel (onduidelijke prenten) de doorslag geven, zie foto 5. Maar ook hier geldt weer: ook hondjes kunnen een wat zwabberend loopspoor achterlaten.

Meer weten?

Naast de literatuurverwijzingen en contactgegevens van de auteur(s) zetten we ook gerelateerde filmpjes, artikelen, rapporten en weblinks online. Kijk op www.zoogdierwinkel.nl/Zoogdierdigitaal_28-1